

Agricolan teosten sananjohtoa

Kirsi-Maria Nummila: *Tekijännimet Mikael Agricolan teosten kielessä. Henkilötarkoitteisten johdosten merkitykset, funktiot ja rakenteet.* Turun yliopiston julkaisu C: 328. Scripta lingua fennica edita. Turku: Turun yliopisto 2012. 241 s. ISBN 978-951-29-4866-6.

Kirsi-Maria Nummilan väitöskirja on ensimmäinen Mikael Agricolan teosten kielen sananmuodostusta koskeva monografiamuotoinen tutkimus. Tutkimus kohdistuu henkilötarkoitteisiin tekijännimiin, jotka ilmaisevat sitä ”joka tekee, toimii, elää ja on” (s. 78). Tavoitteena on selvittää, mitä tekijännimityyppejä Agricolan teosten kielessä on ja mitkä ovat tekijännimityyppien keskinäiset suhteet, kun tarkastellaan muun muassa yleisyyttä ja produktiiviuutta. Jo tehtävänasettelu ilmaisee, että tekijännimiä muodostetaan eri johtimin. Vaikka työ on perusasetelmaltaan lingvistinen, se pitää nykyaikaisella tavalla silmällä myös kielenulkoisia seikkoja, eritoten tutkittavien johdosten asemaa syntykautensa yhteiskunnallisia muutoksia heijastavina kulttuurisanoina. Luonteeltaan tutkimus on perustutkimusta eikä erityisen ”keskusteleva”, mutta se ottaa asiantuntevasti huomioon aikaisemman tutkimuksen ja osoittaa aiheen hyvää teoreettista hallintaa.

Analyysi perustuu pääasiassa johdoskategorioiden tyypillisiin edustajiin ja

edustaa tässä suhteessa (ja eräissä muissakin) kognitiivista lähestymistapaa. Keskeiset käsitteet, kuten *johdostyyppi*, *malli*, *muotti* ja *skeema*, on eksplisiittisesti ja enimmäkseen selkeästi määritelty, kirjallisuuteen huolellisesti viittaillen. Kirjallisuutta on muutenkin käytetty laajasti.

Tutkimusaineisto koostuu kaikista Nummilan havaitsemista Agricolan teosten henkilöviitteisistä tekijännimijohdosista, joita on kaikkiaan noin 350 ja joita edustavat johdostyyppit Nummila luettelee luvussa 5. Vaikka viime vuosina on totuttu siihen, että väitöskirjojen materiaali kerätään tietoteknisin menetelmin elektronisista korpuksista, jollainen on olemassa Agricolankin kielestä, Nummila on koonnut aineistonsa perinnäiseen tapaan, teokset läpi lukien ja kirjaten esimerkit yksi kerrallaan. Keruutapa on tietysti työläs, mutta tätä on vaatinut muun muassa Agricolan nimissä kulkevien tekstien suuri ortografinen horjuvuus samoin kuin se, että karttuvaa aineistoa on pitänyt voida tarkastella teksti- ja lauseyhteydessään jo poiminnan kuluessa: vain konteksti paljastaa sanan todellisen merkityksen. Aineisto on riittävä: se perustuu kaikkiin tapauksiin.

Tutkimuksen rakenne

Käsikirjoitus on rakenteeltaan johdonmukainen mutta paikoin monikerroksi-

nen. Tämä tulee esiin varsinkin luvuissa 5 ja 6, joissa tutkittavat johdostyyppit käydään läpi osittain kolmeen kertaan: ensin nykysuomen valossa (luku 5) ja sitten Agricolan teksteissä, deverbaalit ja denominaalit johdokset lukuisine alaryhmineen erikseen käsiteltyinä (luku 6).

Tutkimuksessa on kymmenen lukua, jotka kirjoittaja on ryhmitellyt neljään pääjaksoon (I: luvut 1–2, II: luvut 3–5, III: luvut 6–9, IV: luku 10). Ensimmäiset viisi lukua ovat johdattavia, otteeltaan teoreettisia ja esittelevät tutkimuskohdetta ja tutkimuksessa käytettyjä metodeja. Luku 1 määrittelee tutkimuksen aiheen, tavoitteet, rakenteen, aineiston ja menetelmät. Luku 2 esittelee Mikael Agricolan teosten kieltä tekstuaalisuuden, uskonnollisen kielen, käännöskielen ja historiallisen kontekstin näkökulmasta. Luku 3 valaisee sanastontutkimusta eri näkökulmista (leksikaalinen morfologia, etymologia, semantiikka, synkronia ja diakronia, kulttuurisanojen tutkimus) ja luku 4 käsittelee johtamista sananmuodostuskeinona ja osana kielioppia (produktiivius ja johtoprosessityypit, analogia, mallit, muotit, rakenneskeemat, johtamisen ja taivutuksen ero). Nämä ensimmäiset neljä lukua ansaitsevat erityisen kiitoksen selkeytensä ja informatiivisuutensa ansiosta.

Jakson II laajassa päätösluvussa viisi esitellään tyypeittäin Agricolan teoksissa esiintyvät tekijännimityypit nykyisen yleiskielen valossa. Johdostyyppit kirjoittaja on jakanut tavalliseen tapaan deverbaalisiin ja denominaalisiin, ja niitä on viisi tai kuusi riippuen siitä, katsotaanko deverbaaliset ja denominaaliset (*Uri*-loppuiset johdokset yhdeksi vai kahdeksi tyyppiä. Nummila on lukenut ne eri tyypeiksi. Kyseeseen tulevat johtimet ja johdostyyppit ovat seuraavat:

Deverbaaliset:

- JA* (*avittaja, elättäjä*)
- VA/-PA* (*tuleva, kysyvä; saapa, kumartapa*); sama aines kuin *partis*.
prees. tunnus
- VAinen* (*sisälletulevainen, synnyttäväinen*)
- nUt* (*kirjanoppenu, eksynyt*), sama aines kuin akt. 2. *partis*. tunnus
- (*U*)*ri* (*pilkkuri 'pilkkaja, syömäri*)

Denominaaliset:

- LAinen* (*sotalainen 'sotilas, käskyläinen*)
- (*U*)*ri* (*lampuri, sikuri 'sikopaimen, linturi*)

Tässä lueteltujen lisäksi Agricolan teoksissa on joitakin yksittäisiä muihin tyypeihin kuuluvia tekijännimijohdoksia (esimerkiksi *sotilas*), jotka kirjoittaja on marginaalisina jättänyt tarkastelunsa ulkopuolelle.

Johdosten varsinaisen lingvistinen analyysi suoritetaan kolmannessa pääjaksossa, luvussa kuusi. Kutakin johdostyyppiin tekijä käsittelee saman kaavan mukaisesti: joka tyyppistä esitellään (1) asianomaisen johtimen käyttö tekijännimijohdoksina, suoritetaan (2) tyyppin semanttis-funktionaalinen analyysi ja kuvataan (3) tyyppiin kuuluvien johdosten muodostus ja rakenne. Aineiston Nummila on tässä kuten muuallakin teoksessa (eräitä sitaattijaksoja lukuun ottamatta) muuntanut ortografisesti nykysuomalaiseen asuun; siinä ei menetä mitään mutta voitetaan paljon luettavuudessa.

Kolme keskeistä johdostyyppiä:

***JA*-, *VA/-PA*- ja *Uri*-johdokset**

Ryhtymättä käymään läpi kaikkia noston esiin kolme johdostyyppiä, jotka ovat ai-

neistossa keskeisiä. Johdostyyppien analyysi aloitetaan *jA*-loppuisista tekijännimistä (s. 105–). *jA*-johdoksia Agricolan teoksissa on 176 lekseemin verran, ja kirjoittaja on jakanut ne käytön mukaan kolmeen ryhmään: 1) henkilöviitteiset kulttuurisanat (*kaupitsija, kirjoittaja* ’kirjuri’, *opettaja*), 2) Jumalaan, Jeesukseen ja Pyhään Henkeen viittaavat nimitykset (*avittaja, elättäjä, ilahuttaja* ym.) ja 3) muut henkilötarkoitteiset *jA*-tekijännimet. Jälkimmäisistä noin puolet (yli 50 lekseemiä) on yllättävästi pejoratiivisia, negatiivissävyistä tarkoitetta kuvailevia nimityksiä (*haaskaaja, kadottaja, kielinkantaja, ylenkatsoja* ym.), joita ei ehkä uskonnollisesta tekstistä odottaisi löytävän näin paljon; nyt niitä on miltei kolmannes kaikista *jA*-johdoksista. Selitykseksi kirjoittaja viittaa toisaalta uskonnolliseen pyrkimykseen erottaa paha hyvästä, erityisesti kristityn ihmisen viholliset ja vastustajat, ja toisaalta pejoratiivilmauksiakin enentävänä seikkana hän mainitsee uskonnolliselle kielelle ominaisen retorisen keinon, enumeraation eli luettelemisen, jossa affekti moninkertaistetaan latomalla ilmauksia peräkkäin (Ahneet / Kerskaat / Coriat / Pilcaiat jne.). *jA*-tekijännimet eivät ole ainoa johdoskategoria, johon on kerääntynyt pejoratiiveja, vaan niitä on ainakin parissa muussakin tekijännimikategoriassa, jotka teoksessa tulevat esiin. Ehkäpä Agricolan teosten ja kenties yleisemminkin varhaisen uskonnollisen kirjallisuutemme haukkumasanat ja niiden asema ansaitisivat vastaisuudessa vartavastistakin huomiota. Nummilan väitöskirjassa ne ovat sivuseikkoja, jotka ovat tulleet esiin sattumalta, huolellisen perustutkimuksen ohessa, ja jäävät oheishavainnoiksi. Muut ryhmään 3 kuuluvat tekijännimijohdotset (noin 50 lekseemiä) ovat kirjoittajan

mukaan neutraaleja ja läpinäkyviä, syntaktisen sananjohdon tuloksena syntyneitä ilmauksia, kuten *asuja, hakija, kolkuttaja* (s. 131).

jA-loppuisten kuten eräiden muidenkin tekijännimitystyyppien käsittelyn yhteydessä tulee näkyviin kirjoittajan taito tunkeutua välistä syvällekin Agricolan teosten raamatullisiin lähteisiin. Siitä olkoon esimerkkinä sivulta 119 alkava katsoaus eräiden johdosten vanhatestamentillisistä taustoista ja niiden käännösvastineista Agricolan käyttämässä erikielissä raamatunlaitoksissa.

Tekijänniminä käytettyjä *vA*-johdoksia Nummila on havainnut Agricolan tuotannosta 41 ja vastaavia *pA*-johdoksia lisäksi yhdeksän lekseemiä. Ne eroavat merkitykseltään *jA*-tekijännimistä keskeisimmin siinä, että ne on yleensä muodostettu verbeistä, joiden ilmaisema toiminta on ”vakiintumatonta ja sellaista, johon ei voi erikoistua” (s. 138). Niistä ei siis ole kehittynyt ammattinimityksiä, toisin kuin monista *jA*-johdoksista. Nummilan esitys tyyppien merkityseroista suomessa ja lähisukukielissä perustuu pätevään kielihistoriaan, joka taustoittaa oivallisesti johdosten käyttöä Agricolan teoksissa. Syntaktisesti *vA*-/*pA*-johdoksilla ilmaistaan laajaa kirjoa substantiivien, adjektiivien ja verbien välillä, mistä syystä tutkimusaineiston rajaamisessa on ollut omat pulmansa. Niistä tutkija on selvinnyt kuitenkin hyvin.

Kantasanasuhteiltaan hankalia ovat monet Agricolan teosten (*U*)*ri*-loppuiset tekijännimet. Kirjoittaja myöntää, että oikeastaan kaikki hänen verbikantaisiksi tulkitsemansa (*U*)*ri*-johdotset voidaan tulkita myös nominikantaisiksi (*pelkuri*, vrt. *pelko, pelätä; pilkkuri*, vrt. *pilikka, pilkkata*), mutta sitä vastoin nominikantaisiin kuuluu kiistattomia tapauksia (*lam-*

puri, linturi, sikuri 'sikopaimen'). Tästä huolimatta kirjoittaja on päätenyt jakaamaan myös (*U*)ri-johdokset kahtia de-verbaalisiin ja denominaalisiin, kuten muutkin johdostyyppinsä, vedoten sekä kielihistoriallisiin syihin että työn rakenteelliseen yhtenäisyyteen. Kielihistorialliset syyt todentuvat siinä, että Agricolan ajan jälkeen de-verbaali johdostyyppi on täydentynyt monin selvin verbikantaisiin tapauksiin (*ajuri*, vrt. *ajaa*; *nylkyri*, vrt. *nylkeä*). Johtimen alkuvokaali *U* on historiallisesti sekundaari niin sanottu satelliittivokaali, peräisin joistakin sellaisista lähteistä kuin esimerkiksi *karkuri* (vrt. *karku*).

Samaan tapaan kuin *JA*-johdokset myös (*U*)ri-johdokset ovat tuottaneet kietytyneitä elinkeinonharjoittajan nimityksiä. Nummila ryhmittelee ne kolmeksi rakenneskeemaksi: 1) paimen-skeemaksi (*lampuri, sikuri*), 2) pyydystäjä-skeemaksi (*linturi*, vrt. viron *kalur*) ja 3) käsityöläinen-skeemaksi (*kankuri, kaituri, nahkuri, vakkuri* 'vakantekijä'). Kaikissa niissä johdokset perustuvat kantasanaan, joka viittaa objektiin, jonka parissa tekijä työskentelee tai toimii.

(*U*)ri-johdosten yhtenäisyyttä hämentää se, että tyyppiin on jo vanhaan luettu kuuluvaksi suoraan vieraista kielistä, etenkin ruotsista ja saksasta lainattuja *Ari*-loppuisia tekijännimiä. Niin tekee Nummilakin. Tyyppinä ne kuuluvat latinan *arius*-loppuisten substantiivien jälkeläisiin joko suoraan tai kiertoitettuna. Agricolan teoksissa niitä ovat *basuunari, duomari, lääkäri, ryöväri* ja niin edelleen. Kiteytyneinä ammattiniminä ne kaikki kuuluvat kulttuurisanoihin. Muita tähän tyyppiin kuuluvia lainasanoja ovat ihmisen ominaisuuksia ilmaisevat *förräddari* 'petturi', *lakkari* 'panettelija', *lipilaari* 'mielitelijä', *prakkari* 'petturi' ja

pramari 'kerskailija', kaikki pejoratiivisia. Toisin kuin ammattinimet jälkimmäiset eivät ole kulttuurisanoja, eivät liioin 1500-luvun kieleen vakiintuneitakaan, vaan edustavat kirjoittajan mukaan ehkä aikansa jokapäiväistä puhekieltä. Tähän viittaa sekin, että millään niistä ei ole suoraa käännöstaustaa Agricolan käyttämissä vieraskielisissä lähteissä.

Kulttuurisanasto yhteiskunnallisten olojen heijastajana

Nummila tarkastelee Agricolan tekijännimijohdosten keskinäisiä suhteita lähinnä samakantaisten rinnakkaisjohdosten ja eräiden syntaktisten rakenteiden valossa ja valottaa myös vieraiden kielten vaikutusta Agricolan teosten tekijännimiin. Lainoista on jo ollut puhe, mutta äänne-asua myöten lainautuneiden sanojen lisäksi suuri osa tarkastelluista sanoista perustuu käännöslainoihin. Yksitystapauksissa ei ole kuitenkaan aina helppo ratkaista, ovatko käännöslainoja vain kantasanat vai perustuuko käännöslaina vieraan kielen valmiisiin tekijännimiin. Ilmiselvästi kokonaisina käännettyjä tapauksia ovat sellaiset kuin *luoja* ja *vapahattaja*, jotka ovat olleet vakiintuneessa käytössä jo vanhimmisakin uskonnollisissa teksteissä, mutta esim. *hallitsija* ja *hoolooja* ovat tulkinnanvaraisempia, vaikka nähtävästi selittyvätkin käännöslainoiksi. Käännöslainoiksi selittyvät myös Agricolan noin 30 erilaista adverbi- ja prefiksialkuiseen yhdysverbiin perustuvaa tekijännimijohdosta kuten *edesvetäjä* (*productrix*), *poisottaja* (*ablatrrix*), *ylitveoitaja* (*expugnator*). Tämä rakennetyyppi on suomelle alkuaan vieras.

Kirsi-Maria Nummilan tutkimus huijpentuu päätäntöä edeltävään analyysilukuun, jossa hän esittää yleiskatsauksen

Agricolan henkilöviitteiseen sanastoon, niin omaperäiseen kuin lainattuunkin, ja osoittaa havainnollisesti, kuinka siihen kuuluva kulttuurisanasto heijastaa syntyaikansa yhteiskunnallisia oloja. Kehyksenä Nummilalla on ruotsalaisten Myrdalin ja Söderbergin kehittänyt niin sanottu kolmisesektorimalli (1991), joka luokittelee 1500-luvun Ruotsin valtakunnan (ja samalla tietysti Suomen) ammatit. Mallin mukaan (1) primaariin sektoriin kuuluu elintarvikkeiden tuotanto, (2) sekundaariin sektoriin muiden tavaroiden ja materiaalien hyödykkeiden valmistus ja jakelu (kauppa, käsityö, vuorityö) ja (3) tertiääriin sektoriin ei-materiaaliset palvelut (valtio, armeija, kirkko). Merkittävä osa Agricolan teosten tekijännimistä nimeää agraariseen ja talonpoikaiseen yhteiskuntaan kuuluvia toimijoita ja viittaa tyypillisesti aikaan ennen ammatillista eriytymistä; nämä sanat edustavat primaaria sektoria (*elonleikkaaja, keritsijä, kylväjä, lampuri, sikuri*). Keskiajalla lainatut tekijännimet kuuluvat Nummilan mukaan järjestään sekundaariin ja tertiääriin sektoriin ja kuvastavat kaupunkikulttuuria ja hallinnon kiinteytymistä (sekundaari sektori: *kolari, kräämäri, parkkari, snikkari*; tertiääri sektori: *duomari, kanttori, porgmestari ja reisnääri* 'ratsain kulkeva sotilas', *fouti, huovi, knaappi, marski; evankelista, profeetta* ym.). Tertiääriin sektoriin Nummila lukee myös viihdyttäjät *basuunari* 'pasuunan soittaja' ja *leikari* 'soittoneikka'. Tähän suomalaiseen kehitykseen on vaikuttanut vahvasti saksalainen kulttuuri, etupäässä ruotsalaisen kautta, mikä vastaa Nummilan mukaan myös alaksalaisille lainasanoille tyypillisiä aihepiirejä. Viimeinen analyysiluku on teoksen inspiroivimpia.

Sananmuodostusprosessin luonteesta

Nummilan väitöskirja ei herätä monta merkitsevää kriittistä huomautusta, vaikka keskustelunaiheita se tarjoaakin. Teoreettisesti ehkä keskeisin kysymys koskee sananmuodostusprosessin luonnetta. Nummilan käsitys siitä noudattaa Mauno Kosken vuonna 1978 esittämää teoriaa leksikaalisesta ja syntaktisesta johtamisesta. Edellisestä on kyse, kun muodostetaan tietoisesti uudissanoja joko kokonaan uusia tarkoitteita varten tai korvaamaan kielessä jo olevaa mutta syystä tai toisesta uusittavaa sanaa. Leksikaalisen johdon tuotteet kuuluvat alusta pitäen leksikkoon, kielen vakituiseen sanavarastoon, kun taas syntaktisen johdon tuotteet ovat ainakin aluksi vain potentiaalisia sanoja, kielen sananmuodostussääntöjen automaattisia, usein suunnittelelmattomia toteutumia, jotka joko jäävät kieleen tai sitten eivät. Ongelmallista teorian soveltamisessa on, ettei sanojen itsensä perusteella voida välttämättä aina päätellä, kumpaa sananmuodostustapaa noudattaen ne ovat syntyneet. Tässä kohden teoria jättää Nummilan hiukan pulaan; kirjoittaja sanookin sivulla 65, että leksikaalisen ja syntaktisen sananjohdon rajaa voidaan pitää ”tulkinnanvaraisena ja häilyvänä”. Tulkinnanvaraisuutta korostaa vielä se, että tutkittavana on yli 400 vuoden takainen lähde, joka on tuolloisten sanojen kokonaismääräänkin nähden suppea. Suhteellisen selvänä ryhmänä erottuvat joka tapauksessa kulttuurisanat, jotka johto-opillisen merkityksensä lisäksi kantavat jotakin rajoittavaa erityismerkitystä ja jotka siitä syystä voidaan erottaa syntaktisen johdon tuotteista, esimerkiksi *opettaja* on 'se joka

opettaa ammatikseen' (ei 'kuka hyvänsä joka opettaa'), *lampuri* on 'lampaanhoitaja, -kasvattaja, lammaspaimen' (ei 'kuka hyvänsä joka on tekemisissä lampaiden tai lampaan kanssa') ja niin edelleen. Tällä perusteella kirjoittaja saakin eristetyksi materiaalin tutkimuksensa leksikologiseen analyysiin, joka keskittyy paljolti juuri kulttuurisanoihin ja joiden analyysi tuottaa herkullisia tuloksia (erityisesti luvun 9 kolmisesektorimalli).

Esitän seuraavaksi valikoiman pikkuhuomautuksia. Sivulla 33 sanotaan, että kääntämisen historian suurimpiin nimiin kuuluva Hieronymus ”käänsi työryhmineen 300–400-lukujen taitteessa hepreankielisestä alkutekstistä Versio Vulgatana myöhemmin tunnetun latinankielisen raamatunlaitoksen”. Pitää muistaa, että Vulgataan kuuluu myös Uusi testamentti, jonka Hieronymus käänsi kreikasta. Sivulla 89 kirjoittaja sanoo, että vanhassa kirjasuomessa tavataan *JA*-johdosten nykykäytännöstä eroavia monikomutoja, joissa johtimen ja monikon tunnuksen muodostama ”pitkä *i/j*-aines” on lyhentynyt, esimerkiksi *opettaita*, *opettailda*. Mitään pitkää *i/j*-ainesta muodoissa ei ole kuitenkaan ollut, vaan kyse on *j:n* kadosta *i:n* edeltä. Sivulla 93 erään vatjan muodon transkriptio on epäonnistunut: sanan alla olevat diakriitit ovat vääränlaisia. Sivulla 94 mainitaan joukko vanhan kirjasuomen *nUt*-johdoksia: Agr. *coolluxi* 'kuolleeksi', Hemminki *lain openull* 'lainoppineella', Sorolainen *cuollun* 'kuolleen', Biblia 1642 *hävinnyn*. Ne ja muut vastaavat olisi voinut foneemistaa lukijan vaivojen helpottamiseksi (/kuolluiksi/, /oppenuul/, /kuolluun/, /hävinnyn/); jälkitaivujen *u/y*-vokaalin pituus on kuitenkin tulkinnanvarainen lounaismurteissa tapahtuneen lyhenemisen takia. Sivun 118 frekvenssitaulukko useam-

min kuin kahdesti esiintyvistä Jumalaan viittaavista nimityksistä Agricolan eri teosten kielessä on lievästi epätasapainoinen, koska Rukouskirjassa ja UT:ssa osumat jakautuvat Jumalan kolmen eri persoonan kesken, VT:ssa (Agricolalla Psalmit ja Profeetat) tietysti vain yhden. Sivun 162 alaviitteessä on täysin tavantomainen ”suora” johtosuhde *herkistää* > *herkistyy* leimattu virheellisesti takaperoiseksi ja viitattu muun muassa Räisäseen (1978). Räisänen ei tällaista suhdetta kuitenkaan esitä. Hän puhuu kyllä mahdollisuudesta, että kielenkäyttäjät tajuaa johdoksen kantasanaksi, siis toisin kuin kieliopit asian esittävät, mutta (kirjoittajan mahdollisesti itse laatimassa) esimerkissä on tietenkin suora johtosuhde. Häiritsevänä voi pitää sitä, että keskeinen termi *syntaktinen sananmuodostusfunktio* (josta s. 84–) on teoksen lopulla (s. 176–177) epähuomiossa lyhentynyt *syntaktiseksi funktioksi*, mikä merkitsee lingvistiikassa kokonaan muuta. Sekaantuma on poikkeuksellinen; yleensä teoksessa käytetään terminologiaa varsin täsmällisesti.

Lopuksi

Nummilan väitöskirja on sisällökäs, laajaan lukeneisuuteen perustuva, hyvällä tyylillä kirjoitettu omaperäinen tutkimus, joka tuo esiin runsaasti uutta tietoa. Se osoittaa sananmuodostusopin ja leksikologian hyvää hallintaa, taitoa soveltaa sen käsitteitä luovasti ja kykyä käsitellä tutkimusmateriaalia järkevästi. Kirjoittaja tuntee hyvin paitsi perusaineistonsa myös suomen murteet ja tarpeellisessa määrin myös itämerensuomalaisia sukukieliä kyeten sillä perusteella valaisemaan johdostensa taustaa. Vanhan kirjasuomen tutkimusta teos vahvistaa monella tavalla,

ei vähiten osoittamalla, miten Agricolan käyttämät lähteet ovat ohjanneet hänen kielenkäyttöään kielellisten kategorioiden valintaa myöten ja missä Agricola on toiminut vapaammin. Suuren vaikutuksen tutkimus tekee kyetessään näkemään Agricolan teosten johdosten takaa ne historialliset ja kulttuuriset kontekstikerrostumat, jotka ovat ohjanneet Agricolan teosten tekijännimijohdosten muodostusta ja lainojen osalta omaksumista.

Näin monipuoliseen teokseen mahtuu joitakin lipsahduksiakin, mutta ne eivät paina paljon teoksen kokonaisuudessa.

TAPANI LEHTINEN
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Lähteet

- KOSKI, MAUNO 1978: Suomen sananjohdon perustyyppit. – *Papers from the conference on general linguistics*. Seili 24–25.8.1978 s. 103–117. Suomen Kielitieteellisen Yhdistyksen Julkaisuja 2. Turku: Suomen Kielitieteellinen Yhdistys.
- MYRDAL, JANKEN – SÖDERLING, JOHAN 1991: *Kontinuitetens dynamik. Agrar ekonomi i 1500-talets Sverige*. Acta Universitatis Stocholmiensis. Stockholm Studies in Economic History 15. Stockholm.
- RÄISÄNEN, ALPO 1978: Kantasanan ja johdoksen suhteesta. – *Virittäjä* 82 s. 321–344.

Etu jäsentilaajille!

Jäsentilaajat pääsevät nyt lukemaan tuoreimmat Virittäjät verkossa. Muille verkkosisältö avautuu vasta vuoden kuluttua julkaisemisesta. Pääsy uusimpiin numeroihin edellyttää jäsentilaajilta rekisteröitymistä Virittäjän käyttämään OJS-julkaisujärjestelmään. Tarkemmat ohjeet rekisteröitymisestä ovat Virittäjän verkkosivuilla osoitteessa <http://ojs.tsv.fi> > Virittäjä.